

บันทึก

เรื่อง การจดทะเบียนสมรสของคนต่างด้าวตามกฎหมายของคนต่างด้าว
ณ สถานทูตของประเทศตนประจำประเทศไทย โดยมีได้มีการจดทะเบียน
สมรสตามกฎหมายไทย จะมีผลสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายไทยหรือไม่

กระทรวงมหาดไทย ได้มีหนังสือ ลับ ที่ มท ๐๒๐๒/๒๕๒ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๒๙ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า กระทรวงมหาดไทยได้รับคำร้องของ นาย เคื่อก เหงียนวัน คนญวนต่างด้าวร้องขอสัญชาติไทยให้บุตรจำนวน ๔ คน ซึ่งกระทรวงมหาดไทย ได้ตรวจสอบแล้วปรากฏข้อเท็จจริงว่านายเคื่อก เหงียนวัน ถือใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว เลขที่ ๕/๒๕๙๒ ออกให้ ณ อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๙๒ มีภรรยาเป็นคนต่างด้าวเข้าเมืองโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย(คนญวนอพยพ) ชื่อ นางเอียน เตรีนถิ โดยจดทะเบียนสมรสกันที่สถานทูตเวียดนามประจำประเทศไทยตามกฎหมายของประเทศ เวียดนาม มีบุตรจำนวน ๔ คน บุตรเกิดในราชอาณาจักรไทยหลังจากบิดาได้รับใบสำคัญประจำตัว คนต่างด้าวและหลังจากบิดามารดาได้สมรสกันแล้วกระทรวงมหาดไทยพิจารณาเห็นว่า การ พิจารณาในเรื่องนี้มีประเด็นสำคัญอยู่ที่การจดทะเบียนสมรส จึงได้หารือไปยังที่ปรึกษากฎหมาย กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้รับแจ้งผลการพิจารณาดังนี้

๑. ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงมหาดไทยมีความเห็นว่า การสมรสระหว่างคน ต่างประเทศซึ่งทำในต่างประเทศนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่ได้บัญญัติถึง แต่มี บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๐^๑ วรรคหนึ่ง ว่า "การสมรสซึ่งได้ทำถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้น ย่อม เป็นอันสมบูรณ์" กล่าวคือ ถ้าคู่สมรสเป็นชาวต่างประเทศด้วยกันและกฎหมายแห่งประเทศที่คู่ สมรสมีสัญชาติกำหนดแบบการสมรสโดยให้มีการจดทะเบียนสมรส ซึ่งจะทำ ณ สถานทูตหรือ สถานกงสุลของประเทศนั้นได้ (กฎหมายของทุกประเทศจะบัญญัติรับรองดังกล่าว) กรณีการจด ทะเบียนสมรสระหว่างนายเคื่อกฯ และนางเอียนฯ ข้างต้น ย่อมสมบูรณ์ตามกฎหมายไทย และ บุตรของบุคคลดังกล่าวย่อมเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาด้วย

๒. กระทรวงการต่างประเทศมีความเห็นว่า

๒.๑ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๔๑ หาก จะพิจารณาถึงเงื่อนไขแห่งการสมรสที่จะต้องใช้กฎหมายสัญชาติของคู่สมรส หรือหากจะพิจารณา

^๑ มาตรา ๒๐ การสมรสซึ่งได้ทำถูกต้องตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรสนั้น ย่อมเป็นอันสมบูรณ์

การสมรสระหว่างคนในบังคับสยาม หรือคนในบังคับสยามกับคนต่างด้าว ซึ่งได้ทำใน ต่างประเทศโดยถูกต้องตามแบบที่กฎหมายสยามกำหนดไว้ ย่อมเป็นอันสมบูรณ์

ถึงแบบแห่งการสมรสก็จะต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายของประเทศที่ทำการสมรสตั้งนั้น หากอาศัยหลักการดังกล่าว การสมรสซึ่งทำในประเทศไทย ณ สถานทูตต่างประเทศตามกฎหมายต่างประเทศ จึงไม่มีผลตามกฎหมายไทย ถือไม่ได้ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นสามีภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย บุตรจึงไม่เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดาตามกฎหมายไทย

๒.๒ อย่างไรก็ดี เป็นเรื่องที่ควรคำนึงด้วยว่า ตามมาตรา ๑๔๕๙^๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดว่าการสมรสในต่างประเทศระหว่างคนไทยด้วยกันหรือฝ่ายหนึ่งเป็นคนไทย จะทำตามแบบกฎหมายไทย คือจดทะเบียนสมรสกันในสถานทูตหรือสถานกงสุลไทยก็ได้ ดังนั้น ในทางกลับกันหากประเทศนั้นยอมรับความสมบูรณ์ของการสมรสดังกล่าว ประเทศไทยก็น่าที่จะยอมรับความสมบูรณ์ของการสมรสที่ได้ทำ ณ สถานทูตของประเทศนั้นตามแบบที่กฎหมายของประเทศนั้นกำหนดด้วย ทั้งนี้ เป็นไปตามหลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกันอย่างไรก็ตาม เพื่อความรอบคอบ กระทรวงมหาดไทยน่าจะได้อำนาจหรือไปยังหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้องอีกทางหนึ่งด้วย

กระทรวงมหาดไทยจึงขอหารือว่า การจดทะเบียนสมรสของคนต่างด้าว ณ สถานทูตของประเทศตนประจำประเทศไทยตามกรณีข้างต้น มีผลสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายไทยหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าวพร้อมทั้งฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (สำนักงานปลัดกระทรวง) และผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย) แล้ว ผู้แทนกระทรวงมหาดไทยต้องการให้วินิจฉัยเพียงประเด็นว่า การจดทะเบียนสมรสของคนต่างด้าวตามกฎหมายของคนต่างด้าว ณ สถานทูตของประเทศตนประจำประเทศไทย โดยมีได้มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทย จะมีผลสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายไทยหรือไม่ตามที่หารือมาเท่านั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่าการพิจารณาว่าการจดทะเบียนสมรสของคนต่างด้าว ณ สถานทูตของประเทศตนประจำประเทศไทยมีผลสมบูรณ์และชอบด้วยกฎหมายไทยหรือไม่ จะต้องพิจารณาถึงความสมบูรณ์ของการสมรสตามกฎหมายไทย ซึ่งตามมาตรา ๑๔๕๙^๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์^๔ ที่ใช้อยู่ในขณะที่มีการสมรส (พ.ศ. ๒๔๙๒) บัญญัติว่าการสมรสจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียน และการจดทะเบียนสมรสนั้นตามมาตรา ๕^๕ และ

^๒ มาตรา ๑๔๕๙ การสมรสในต่างประเทศระหว่างคนที่มีสัญชาติไทยด้วยกัน หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย จะทำตามแบบที่กำหนดไว้ตามกฎหมายไทยหรือกฎหมายแห่งประเทศนั้นก็ได้

ในกรณีที่คู่สมรสประสงค์จะจดทะเบียนตามกฎหมายไทย ให้พนักงานทูตหรือกงสุลไทยเป็นผู้รับจดทะเบียน

^๓ มาตรา ๑๔๕๙ การสมรสตามประมวลกฎหมายนี้จะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนแล้ว

^๔ มาตรา ๕ การจดทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้จะทำที่สำนักทะเบียนแห่งใด ๆ ดังที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงก็ได้ ในกรณีที่มีการจดทะเบียนที่เกี่ยวข้องถึงกันมากกว่าแห่งหนึ่ง ให้หมายเหตุในทะเบียนต่าง ๆ ถึงการเกี่ยวข้องนั้น ๆ ดังที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ให้ใช้บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้บังคับตลอดถึงการบันทึกด้วย

มาตรา ๑๐^๔ แห่งพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ประกอบกับข้อ ๒^๖ แห่งกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๔๙๙) ออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้จดทะเบียนต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ ดังนั้น การจดทะเบียนสมรสที่สถานทูตเวียดนามประจำประเทศไทยตามกฎหมายของเวียดนาม แต่มิได้จดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายไทย จึงไม่มีผลให้การสมรสนั้นเป็นการสมรสที่สมบูรณ์ตามกฎหมายไทย สำหรับความเห็นของที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงมหาดไทยที่ว่า ถ้าคู่สมรสเป็นชาวต่างประเทศด้วยกันและกฎหมายแห่งประเทศที่คู่สมรมีสัญชาติกำหนดแบบการสมรสโดยให้มีการจดทะเบียนสมรส ซึ่งจะกระทำ ณ สถานทูตหรือสถานกงสุลของประเทศนั้นได้ การสมรสดังกล่าวย่อมสมบูรณ์ตามกฎหมายไทยนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) เห็นว่า กรณีนี้จะต้องนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการชดกันแห่งกฎหมาย พุทธศักราช ๒๔๘๑ มาพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งมาตรา ๒๐^๗ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติให้การสมรสต้องกระทำตามแบบที่บัญญัติไว้ในกฎหมายแห่งประเทศที่ทำการสมรส เมื่อการสมรสของคู่สมรสกรณีนี้ได้กระทำในประเทศไทย แต่มิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบของกฎหมายไทย กล่าวคือ มิได้จดทะเบียนต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอซึ่งเป็นนายทะเบียน การสมรสดังกล่าว จึงไม่มีผลสมบูรณ์และไม่ชอบด้วยกฎหมายไทย

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๗) จึงเห็นว่า การจดทะเบียนสมรสของคนต่างด้าวตามกฎหมายของคนต่างด้าว ณ สถานทูตของประเทศตนประจำประเทศไทย โดยมีได้มีการจดทะเบียนสมรสตามกฎหมายไทย ย่อมไม่มีผลสมบูรณ์และไม่ชอบด้วยกฎหมายไทย

(ลงชื่อ) อมร จันทสมบูรณ์

(นายอมร จันทสมบูรณ์)

^๔ มาตรา ๑๐ เมื่อมีการร้องขอให้จดทะเบียนสมรสแล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสให้

การจดทะเบียนสมรสนั้น จะขอให้นายทะเบียนไปทำนอกสำนักทะเบียนก็ได้ แต่ต้องเสียค่าธรรมเนียมตามอัตราที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

^๖ ข้อ ๒ ให้ผู้อำนวยการกองทะเบียน หรือหัวหน้ากองทะเบียน กรมมหาดไทย เป็นนายทะเบียนกลาง

ให้นายอำเภอเป็นนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ

ให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนกิ่งอำเภอ

ในกรณีที่นายทะเบียนไม่อาจไปจดทะเบียนนอกสำนักทะเบียนได้ ให้ปลัดอำเภอเป็นนายทะเบียน และไปดำเนินการจดทะเบียนได้

^๗ โปรดดูเชิงอรรถที่ (๑)

เลขที่การคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มิถุนายน ๒๕๒๙